

τῷ μένουσιν (1). Τριῶν δὲ εἰδῶν δύναται νὰ ᾖναι ἡ υποχρέωσις κατὰ τὰ τρία εἶδη τῶν νόμων· ἄλλη δηλαδή ἀνήκει εἰς τὸν θεῖον νόμον· ἄλλη εἰς τὸν φυσικόν, ὅστις εἶναι ὁμοίως θεῖος· καὶ τρίτη εἰς τὸν ἀνθρώπινον νόμον. Περὶ τῆς υποχρέωσεως, ἥτις ἀνήκει εἰς τὸν θεῖον καὶ φυσικὸν νόμον, ὅτι πηγάζει ἐκ τῆς θείας βουλῆσεως, ἡ ταῦτόν εἰπεῖν, ὅτι εἶναι θέλημα Θεοῦ νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τοὺς θεῖους καὶ φυσικοὺς νόμους, οὐδεμία περὶ τούτου ἀμφιβολία μένει ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀποδειχθέντων· λείπεται λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμεν τὸ τρίτον εἶδος τῆς υποχρέωσεως. Ἄν καὶ ἐκ τῶν προηγηθέντων ᾖναι ἀρκούντως φανερόν, ὅτι ἡ τρίτη αὕτη υποχρέωσις πηγάζει ἐκ τοῦ αἰωνίου νόμου καὶ ἐκ τοῦ φυσικοῦ, πρέπει ὅμως τοιαῦτα πράγματα, ὧν ἡ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐπιβρῶν εἶναι μεγάλη, νὰ βεβαιώνωνται καὶ μὲ ἰσχυρά, ὅσον τὸ δυνατόν, ἐπιχειρήματα. Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀνθρωπίνης ἐξουσίας καὶ δυνάμεως δὲν ἀνήκει ἐνταῦθα νὰ ὁμιλήσωμεν ἰδιαιτέρως· διότι πρέπει νὰ διακρίνωμεν πολλὰ εἶδη ἐξουσιῶν· ταῦτα δὲ ἀναφέρονται εἰς τὴν μερικὴν Ἡθικὴν. Ἐνταῦθα λοιπὸν ἀρκεῖ νὰ ἀποδείξωμεν γενικῶς, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη νομοθεσία ἔχει θεῖον ἰσχὺν καὶ κύρος.

Ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι συνῆλθον εἰς κοινωνικὸν βίον, ὁ ὀρθὸς λόγος ἀπῆτει νὰ φυλάττηται ἐν αὐτοῖς τάξις, ἡσυχία, καὶ ἀσφάλεια· εἶναι δὲ φανερόν, ὅτι δὲν ἐξήρκει εἰς τοῦτο μόνος ὁ φυσικὸς νόμος καὶ ὁ θεῖος θετός· διότι κατὰ τὰς διαφόρους κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τοὺς καιροὺς, καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις, ἀναφύονται διάφοροι αἰτίαι νόμων εἰδικωτέρων. Ἐὰν ἕκαστος ἄνθρωπος μένῃ ἀνεξάρτητος, καὶ δὲν ὀδηγῆται ὑπ' οὐδενὸς ἀνθρωπίνου νόμου, ἐνδέχεται ἐν περιστάσεσι δυσκόλοις νὰ μὴ ἐξεύρῃ οὐδὲ ὁ πλέον τίμιος ἄνθρωπος, πῶς πρέπει νὰ φερθῇ. Πρὸς τοῦτοις οἱ ἄνθρωποι συναρπαζόμενοι πολλάκις ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν, ἤθελον ζητεῖ ἀδίκως τὸ φαινόμενον αὐτοῖς συμφέρον, τὴν ἰδίαν αὐτῶν ὠφέλειαν, καὶ ἕκαστος ἤθελε παρσύρεσθαι ὑπὸ τῆς θελήσεως τῶν ἡδονῶν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ θεῖος λόγος θέλει τὴν τάξιν τῶν ὄντων ἐν παντὶ καιρῷ, ἔπρεπε λοιπὸν κατὰ θεῖαν ἀνάγκην νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ ὑπερτέρα τις ἐξουσία, οὐ μόνον ἐπιστατοῦσα εἰς τὴν φύλαξιν τῶν θεῶν καὶ φυσικῶν νόμων, ἀλλὰ καὶ νομοθετοῦσα πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν καὶ ἀσφάλειαν, κατὰ τὴν ἀνάγκην, καὶ ὡς ἤθελον ἀπαιτεῖ ὁ ὀρθὸς λόγος. Οὕτω λοιπὸν ἡ ἀνθρωπίνη ἐξουσία εἶναι τεθεμελιωμένη εἰς αὐτοὺς τοὺς νόμους τῆς θείας προνοίας, καὶ δὲν μένει οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐξουσίας ταύτης εἶναι θεία καὶ ἱερὰ, καὶ ἀκολούθως, ὅτι ἡ πρὸς τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους υποχρέωσις πηγάζει ἐκ τῆς θείας βουλῆς καὶ θελήσεως.

Ὁ Θεὸς, λέγουσι τινὲς, ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ἐλευθέραν θέλησιν, ὥστε νὰ

(1) Ἰωάν. α. ἐπιστολ. γ'. 15.